

Belgisch Congo is in

OVER DE MOEIZAME VERWERKING VAN ONS KOLONIAAL VERLEDEN

We krijgen onze Afrikaanse droom van weleer niet verteerd. Ruim veertig jaar na het einde van de kolonie is 'noko Belgique', nonkeltje België, levendiger dan ooit. In Congo én in België. En na de politiek en de journalistiek, raakt zelfs het theater besmet.

Twee theaterstukken rakelen binnen een spanne van enkele maanden het koloniale en prekoloniale verleden weer op. KVS/de botterij bracht *Het Leven en de Werken van Leopold II* (Hugo Claus), een stuk uit 1969, Action Malaise *Vive l'Afrique* van Ivan Vrambout, een creatie uit 2002. Meer dan dertig jaar afstand tussen beide Congoverhalen, en dat hoor en zie je eraan.

Leopold II herhaalt in een artificiële setting, een aftandse parochiezaal waar de verschillende personages hun beurt afwachten, de intussen gekende verhalen over de koning-met-debaard en zijn persoonlijke Congo-Vrijstaat: de plundering, de politieke spelletjes, de vrouwenkwesties,... Met behoorlijk wat bombarie krijg je de politiek correcte waarheid over grootmeester Leopold en zijn entourage in het gezicht geslingerd, het opgeheven vingertje ('je hebt het toch wel goed verstaan, zeker?') nauwelijks verborgen. Nog los van enkele zuiver inhoudelijke bedenkingen – die volgen meteen – laat de korte voorstelling een wat kleffe nasmaak. Je moet het wel begrepen hebben, want anders ben je niet mee: Leopold II was een genadeloze schurk, die uitsluitend ijverde voor zijn eigen fortuin en machtswellust. Er wordt veel geschopt, maar het geweten volgt niet. Het blijft een sprookjesverhaal over een ver verleden, toen mannen nog baarden droegen en koningen machtig waren. De bij-

wijlen wanhopige pogingen om een brug te slaan tussen Claus' taferelen die zich situeren tijdens het bewind van koning Leopold II over Congo-Vrijstaat en het Congo van de Belgisch-koloniale tijd, laat staan het Congo van vandaag, verzanden in goede bedoelingen en dus in drijfzand. Een helder moment met een bevende halfslapende paus als icoon van de almachtige Kerk doet alleen maar even grinniken. Dat volstaat niet.

In 1908 wordt Congo-Vrijstaat overgedragen aan de Belgische staat en daar eindigt dan ook *Leopold II*.

Vive l'Afrique start aanvankelijk, hoe contradictorisch ook, vanuit een gelijkaardige kale setting: een ruime scène, eerst zo goed als leeg, geleidelijk aangekleed met de doodeenvoudige attributen die de (twee) acteurs ostentatief etaleren. Een emmer zand wordt 'Afrika', Congo dus, enkele samengebonden boeken een persoonlijke bibliotheek, zwart smeersel en wit talkpoeder volstaan om van een 'witte' een 'zwarte' te maken en weer omgekeerd. Zoals in *Leopold II* de baard een koning maakte, de mijter een paus.

Toch slaagt Ivan Vrambout erin om eerst en vooral op een verrassend overtuigende manier Lucie neer te zetten, de Congolese hoteleigenares in een godvergeten brouseplaatsje. En Frantz is dan die nostalgische liever-zwarte Vlaming die vanwege zijn huidziekte nooit in Afrika zal geraken, maar in de blanke huid van George gekropen toch zijn levensdroom waarmaakt: leven in Congo, al is het maar even. Zo krijgt de Belgisch-Congolese verhouding met eenvoudige middelen snel en vakkundig een gelaat, aantrekke-

lijker dan in de parochiezaal van *Leopold II*.

Vive l'Afrique schetst Congo met rake trekken, zelfs in een kille Vlaamse theaterzaal. Dat heeft ook te maken met de waggelende kont van Lucie, haar blote voeten – iets te wit, maar dat vergeet je – en haar zwarte nylonprui, even later de te hoge instekers, precies zoals de meisjes in Kinshasa ze vandaag willen krijgen. Het lukt vooral dankzij haar taal. Vrambout moet vele dagen en nachten geslepen hebben in de Brusselse Matonge-bars om zo precies de subtiliteiten van het 'Congolees' op te pikken. *Il n'y a pas de problème*. Het harde gekwetter van het *Lingala*, het struikelende schoolfrans.

Als hij de kans zou krijgen om dat huiswerk over te doen in de échte cités, die van Kinshasa, dan groeit er ooit een écht meesterwerk met wat langere adem uit *Vive l'Afrique*. Want het werk is niet af, lang niet. Ook *Vive l'Afrique* blijft immers steken in een overvloed aan anekdotiek en kleine verhalen, die welsprekend en veelzeggend zijn, maar (nog) niet de volle Congolese wereld vatten: niet de verhitte nachten en verdwaasde dagen, niet de harde woorden en het passionele liefdesspel, niet de overlevingsstrijd van velen en de gulle rijkdom van enkelen, niet de overvolle magen als het kan, het hongergevoel omdat het moet, niet de drank tot de hitte van overdag geweken is voor de koelte van de nacht, niet de muzieklarden van de cité en de stilte van de brouse.

Die onvolledigheid van *Vive l'Afrique* heeft alvast het voordeel dat het welwillende publiek voldoende denkstof overhoudt, dat je niet gedwongen wordt om een voorgekauwde maaltijd te nuttigen, zoals bij *Leopold II*. Het nadeel is wel dat het verhaal niet afgerond